

Persepsi Pelajar Terhadap Amalan Pengajaran Tilawah Al-Quran (*Students' Perception Toward Teaching Tilawah Al-Quran*)

MOHD ADERI CHE NOH
ROHANI AHMAD TARMIZI

ABSTRAK

Penulisan artikel ini adalah bertujuan untuk menjelaskan kajian berkaitan persepsi pelajar terhadap amalan pengajaran Tilawah al-Quran bagi bahagian bacaan yang merupakan salah satu bahagian dalam Pendidikan Islam Kurikulum Bersepadu Sekolah Menengah di sekolah menengah harian. Seramai 1651 responden pelajar Tingkatan Dua yang terlibat dalam kajian ini yang dipilih secara rawak berstrata dan berkelompok daripada seluruh Malaysia. Pelajar dikehendaki memberi respon kepada sejumlah 69 indikator yang berkaitan dengan amalan pengajaran Tilawah al-Quran berdasarkan empat komponen iaitu permulaan pengajaran, perkembangan pengajaran, penutup pengajaran dan alat bantu mengajar. Respon skala likert lima mata digunakan dalam soal selidik. Statistik deskriptif iaitu kekerapan, peratusan dan min digunakan dalam melaporkan dapatan kajian. Hasil kajian menunjukkan secara keseluruhan amalan pengajaran Tilawah al-Quran berada pada tahap sederhana (min = 3.338). Manakala tahap min amalan pengajaran berdasarkan komponen menunjukkan komponen permulaan pengajaran (min = 3.461), penutup pengajaran (min = 3.271) dan alat bantu mengajar (min = 2.709) pada tahap sederhana. Manakala komponen perkembangan pengajaran pada tahap tinggi (min = 3.670). Implikasi kajian ialah guru Pendidikan Islam perlu sentiasa mempertingkatkan kemahiran pengajaran Tilawah al-Quran yang mereka miliki dengan cara yang paling efektif agar murid dapat menguasai Tilawah al-Quran dengan berkesan.

ABSTRACT

This article was written to identify student perception towards the teaching instructions in the reading part of Tilawah al-Quran which was one of the components in the Islamic Education Integration Curriculum for daily Secondary school. The total of 1651 standard two student from all over Malaysia were selected by stratified and cluster samplings. The student were asked to give respond towards 69 indicators which were related to teaching instructions in Tilawah al-Quran based on the four components which were starting of the teaching, expansion of the education, closing of the education and assisted tools. Responses in the questionnaire were using 5 units of the likert scale.

Descriptive statistics which were frequency, percentage and mean were used to describe the findings. Results of this study showed that the teaching methods were in the average status (min = 3.338). The mean for the teaching instructions according to the component showed that starting of the teaching (mean = 3.461), closing of the teaching (mean = 3.271) and assisted tools (mean = 2.709). The expansion of education was in the highest state (mean = 3.670). In conclusion all teachers should always try to improve their teaching instructions in Tilawah al-Quran to be the most effective so that the student could master Tilawah al-Quran without difficulty.

PENGENALAN

Pembelajaran Tilawah al-Quran di sekolah menengah sekarang merupakan sebahagian daripada kandungan Pendidikan Islam yang berasaskan kepada Kurikulum Bersepadu Sekolah Menengah (KBSM) yang mula dilaksanakan mulai 1988. Melalui Pusat Perkembangan Kurikulum, kurikulum baru Pendidikan Islam mula menggantikan kurikulum lama Pendidikan Islam yang telah digunakan sejak 1982 di sekolah menengah. Semakan kurikulum Pendidikan Islam KBSM oleh JAPIM pada 2002 membawa kepada pelaksanaan kurikulum baru mulai 2003 pada peringkat Tingkatan 1.

Kini, kandungan mata pelajaran Pendidikan Islam KBSM terbahagi kepada bidang-bidang berikut; Pertama, Tilawah al-Quran yang merangkumi bacaan, hafazan dan kefahaman dan Hadis; Kedua, Ulum Syar'iyah yang merangkumi Akidah, Ibadah, Sejarah Nabi Muhammad s.a.w dan Tamadun Islam dan akhir sekali Adab dan Akhlak Islamiah (Kementerian Pelajaran Malaysia, 2005). Manakala peruntukan masa pengajaran PI bagi peringkat menengah rendah ialah 240 minit atau enam waktu seminggu dan bagi peringkat menengah atas ialah 160 minit atau empat kali seminggu.

Berdasarkan kurikulum Pendidikan Islam KBSM, bidang Tilawah al-Quran bukanlah suatu ilmu yang berasingan, malah bersifat bersepadu. Dengan kata lain, Tilawah al-Quran tidak hanya dilihat dari sudut membetulkan bacaan semata-mata, malah lebih daripada itu. Hal ini kerana Tilawah al-Quran meliputi tilawah (bacaan), kefahaman, penghayatan dan amalan. Justeru, objektif dan matlamat pendidikan TQ adalah seperti berikut:

- i. Melahirkan pelajar-pelajar yang boleh membaca dan menghafaz al-Quran dengan baik dan fasih
- ii. Melahirkan pelajar-pelajar yang sentiasa membaca dan menghafaz al-Quran di rumah dan di luar sekolah
- iii. Melahirkan pelajar yang terdidik dengan didikan al-Quran dan
- iv. Melahirkan pelajar yang sentiasa menghayati ajaran al-Quran dalam kehidupan individu dan jemaah (Kementerian Pelajaran Malaysia 2005).

Objektif dan matlamat pendidikan Tilawah al-Quran KBSM seperti yang dinyatakan di atas merupakan kesinambungan daripada pendidikan Tilawah al-Quran KBSR yang bermatlamat untuk:

- i. memperkukuhkan kemahiran membaca, memahami, menghafaz dan menghayati al-Quran yang diajar pada peringkat sekolah rendah
- ii. membaca, memahami dan menghayati kandungan al-Quran serta menghafaz ayat-ayat yang ada kaitan dengan amalan dalam kehidupan harian (Kementerian Pelajaran Malaysia 2005).

Kini, penekanan kepada bidang Tilawah al-Quran dalam kurikulum Pendidikan Islam semakin ketara berikutan daripada keprihatinan tentang penguasaan al-Quran oleh Perdana Menteri Malaysia semasa lawatan beliau ke Kementerian Pendidikan Malaysia pada 30 Disember 2003 yang membawa kepada teretusnya program j-QAF. Antara objektif program j-QAF ialah, semua pelajar Islam diharapkan dapat *khatam* al-Quran semasa berada pada peringkat sekolah rendah lagi. Sebelum ini bidang Tilawah al-Quran hanya menjurus kepada kebolehan membaca sahaja manakala aspek *khatam* tidak ditekankan di sekolah tetapi menyerahkan kepada masyarakat (Halim Na'am 2005).

Kesimpulannya, dalam Pendidikan Islam KBSM, Tilawah al-Quran merupakan salah satu bidang yang diajar dalam pengajaran dan pembelajaran Pendidikan Islam. Bidang Tilawah al-Quran mempunyai ciri-ciri yang berbeza dengan mata pelajaran lain kerana ia memberi penekanan kepada kemahiran lisan, aspek kelancaran bacaan, penguasaan kemahiran *fasahah*, penguasaan kemahiran tilawah bertajwid dan kemahiran bacaan seperti *tadwir* dan *tartil*.

PERNYATAAN MASALAH

Banyak kajian lepas yang memfokuskan tentang penguasaan Tilawah al-Quran (Raihan 2000; Ramlan 2000; Jabatan Pendidikan Negeri Sarawak 2000; Farehan 2000; Ramli 2000; Mohamad Sabri 2001; Mohammad Naim 2003; Zulfah 2003 dan Mohd Aderi 2004) yang rata-rata melaporkan kelemahan penguasaan Tilawah al-Quran dalam kalangan pelajar. Oleh yang demikian, pengajaran Tilawah al-Quran dalam Pendidikan Islam KBSM perlu lebih memainkan peranan bagi melahirkan pelajar yang mahir dalam Tilawah al-Quran setelah mereka mengikuti mata pelajaran Pendidikan Islam selama 6 tahun pada peringkat sekolah rendah.

Wan Bakar (1988) menyatakan bahawa masalah yang berlaku dalam pengajaran dan pembelajaran Pendidikan Islam timbul kerana kurangnya perkembangan ilmu dalam diri guru Pendidikan Islam dan mutu pengajaran dan pembelajaran Pendidikan Islam masih berada di tahap yang rendah. Fenomena ini turut dijelaskan lagi hasil daripada temu bual pengkaji dengan Guru Pakar Pendidikan Islam iaitu Halijah Othman, pada 15 Jun 2006 yang menjelaskan bahawa kelemahan pelaksanaan pengajaran Tilawah al-Quran ini juga bertitik tolak

daripada sikap guru terhadap pengajaran Tilawah al-Quran yang akan menjejaskan pengajaran. Hal ini disokong oleh dapatan kajian Ab. Halim et al. (2004) yang mana guru kurang melakukan aktiviti *talaqi* dan *musyafahah* semasa pengajaran Tilawah al-Quran.

Seterusnya guru Pendidikan Islam haruslah mempunyai kemahiran untuk mengajar Tilawah al-Quran dengan berkesan dalam tempoh masa pengajaran yang diperuntukkan iaitu enam waktu seminggu bagi peringkat menengah rendah. Hal ini bertujuan agar objektif pengajaran Tilawah al-Quran dapat dicapai. Permasalahan yang timbul ialah sama ada tempoh pelaksanaan pengajaran dan pembelajaran yang ditetapkan ini digunakan sebaik mungkin. Untuk tujuan tersebut, guru Pendidikan Islam perlu mahir melaksanakan amalan pengajaran Tilawah al-Quran agar dapat meningkatkan penguasaan Tilawah al-Quran pelajar.

Kajian Mohd Alwi et al. (2003), Ab. Halim (2005) dan Ab. Halim et al. (2006) menunjukkan bahawa kelemahan dalam pengajaran Pendidikan Islam menyebabkan timbulnya masalah penguasaan pelajar dalam kemahiran membaca al-Quran. Kelemahan penguasaan Tilawah al-Quran pelajar akan terus wujud sehinggalah mereka menamatkan pelajaran pada peringkat sekolah menengah sekiranya pengajaran Tilawah al-Quran di sekolah tidak diberi penekanan. Walaupun mereka telah khatam Quran di alam persekolahan, namun bukanlah jaminan untuk mengatakan bahawa mereka telah menguasai Tilawah al-Quran. Hal ini juga bertepatan dengan kajian Mohd Aderi (2004) tentang celik al-Quran di kalangan pelajar Tingkatan satu di Kuala Lumpur. Dapatan kajian menunjukkan bahawa walaupun 63% daripada responden kajian adalah mereka yang telah *khatam* al-Quran, namun tahap bacaan keseluruhan responden adalah pada tahap sederhana dan lemah.

Justeru, memandangkan setakat ini belum terdapat kajian terperinci yang mengkaji pemboleh ubah amalan pengajaran guru maka pengkaji merasakan kajian ini wajar dijalankan dan merupakan satu keperluan dalam bidang Pendidikan Islam.

OBJEKTIF KAJIAN

Berdasarkan perbincangan latar belakang kajian dan pernyataan masalah, maka kajian ini dijalankan untuk mencapai objektif berikut:

1. Mengetahui pasti tahap amalan pengajaran Tilawah al-Quran.
2. Mengetahui pasti tahap amalan pengajaran Tilawah al-Quran berdasarkan komponen permulaan pengajaran.
3. Mengetahui pasti tahap amalan pengajaran Tilawah al-Quran berdasarkan komponen perkembangan pengajaran.
4. Mengetahui pasti tahap amalan pengajaran Tilawah al-Quran berdasarkan komponen penutup pengajaran.
5. Mengetahui pasti tahap amalan pengajaran Tilawah al-Quran berdasarkan komponen alat bantu mengajar.

KAJIAN LITERATUR

Amalan pengajaran yang berkesan berfungsi untuk menghasilkan pembelajaran yang efektif dalam bilik darjah (Al-Syaibani 1991; Atan Long 1993; Ahmad Mohd Salleh 1997; Mohd Yusuf Ahmad 2000 dan Mok Soon Sang 2000). Pelajar hendaklah dilibatkan secara aktif dalam proses pengajaran (al-Hashimi 1994; Burden et al. 2003 dan Rohizani et al. 2005) dan pengajaran guru juga hendaklah dirancang di samping memberi pertimbangan kepada kepelbagaian pelajar (Ahmad Mohd Salleh 1997; Mohd Yusuf Ahmad 2000 dan Mok Soon Sang 2000). Apatah lagi dalam pengajaran Tilawah al-Quran, ia mempunyai ciri tersendiri berbanding dengan setiap komponen mata pelajaran Pendidikan Islam. Pengajaran Tilawah al-Quran melibatkan kemahiran lisan, kelancaran bacaan, kemahiran *fasahah*, *tilawah* bertajwid dan bacaan secara *tadwir* dan *tartil* (Kementerian Pelajaran Malaysia 2004).

Memandangkan pengajaran Tilawah al-Quran melibatkan pengajaran kemahiran, maka berdasarkan Rohizani et al. (2005), mengajar kemahiran perlu menekankan kepada arahan, demonstrasi dan pembaikan kesilapan pelajar. Di samping itu juga, dalam usaha untuk mewujudkan pengajaran berkesan, guru perlu menguasai isi kandungan mata pelajaran dan peka terhadap gaya pembelajaran pelajar serta strategi pengajaran dan pembelajaran (Shulman 1987).

Merujuk kepada amalan pengajaran Tilawah al-Quran yang berkesan, maka guru Pendidikan Islam juga perlu jelas dari segi strategi, pendekatan, kaedah dan teknik yang digunakan semasa mengajar Tilawah al-Quran. Menurut Abdul Raof (1993) gabungan pelbagai aktiviti pengajaran yang melibatkan strategi, pendekatan, kaedah dan teknik akan membawa kepada pengajaran yang berkesan.

Berkaitan strategi pengajaran, menurut Ibnu Khaldun (2000), guru hendaklah memastikan setiap isi pengajaran dan masalah yang timbul semasa proses pengajaran dan pembelajaran diselesaikan dahulu sebelum berpindah ke topik lain. Oleh itu dalam pengajaran Tilawah al-Quran, guru hendaklah memastikan para pelajar benar-benar dapat menguasai isi pelajaran yang diterangkan oleh guru, agar para pelajar tidak berterusan gagal menguasai kemahiran bacaan al-Quran dengan sepenuhnya. Setelah guru yakin pelajar telah berjaya menguasai kemahiran bacaan al-Quran yang diajar, barulah guru berpindah ke tajuk pengajaran yang seterusnya.

Manakala pendekatan yang digunakan untuk mengajar adalah pelbagai, misalnya daripada konkrit kepada abstrak, daripada mudah kepada kompleks, daripada keseluruhan kepada bahagian, daripada umum kepada khusus, daripada spesifik kepada umum, daripada dekat kepada jauh dan daripada diketahui kepada belum diketahui (Ab. Halim Tamuri 2006). Kesesuaian pendekatan pengajaran berkait rapat dengan jenis pelajar dan jenis pengajaran guru (Ahmad Mohd Salleh 1997 dan Sulaiman Ngah Razali 1997). Oleh itu untuk amalan pengajaran Tilawah al-Quran yang berkesan, guru hendaklah memilih pendekatan yang sesuai. Hal ini kerana tidak ada satu pendekatan yang dianggap terbaik untuk

satu-satu mata pelajaran bagi semua pelajar dalam semua keadaan. Antara pendekatan dalam pengajaran Tilawah al-Quran ialah pendekatan induktif (Ahmad Mohd Salleh 1997), di mana para guru mengemukakan contoh bacaan al-Quran mengikut sesuatu hukum tajwid dan seterusnya para pelajar mengaplikasikan contoh bacaan guru dalam bacaan al-Quran yang dibaca.

Berkaitan kaedah pengajaran, menurut Mohd Yusuf (2000), Ahmad (1997), dan Hasan (1981) berpendapat kaedah ialah satu siri tindakan yang sistematik yang bertujuan untuk mencapai objektif pelajaran dengan langkah dan penyampaian yang tersusun. Antara kaedah yang digunakan semasa pengajaran Tilawah al-Quran ialah *talaqi* dan *musyafahah* (Mohd Yusuf Ahmad 2000). Tegasnya, apa saja cara yang guru Pendidikan Islam lakukan untuk memberi faham kepada pelajar bagi mencapai objektif pengajaran Tilawah al-Quran, maka ia adalah kaedah.

Ishak (1985) dan Abdul Qadir (1998) mengemukakan berkaitan kaedah pengajaran bacaan al-Quran yang berkesan iaitu berdasarkan empat kaedah. Pertamanya ialah *at-Tahqiq*, iaitu bacaan yang tenang dan tidak tergopoh-gapah yang bertujuan untuk mengajar dan menghayati kandungan dan hukum-hukum bacaan al-Quran. Kedua, *at-Tartil* iaitu bacaan yang tenang dan tidak tergopoh-gapah dan bukan untuk tujuan mengajar. Ia dilakukan untuk menghayati kandungan al-Quran. Ketiga, *at-Tadwir* iaitu bacaan yang sederhana dan tidak terlalu cepat serta mengawasi hukum tajwid. Keempat, bacaan *al-Hadar* iaitu bacaan cepat serta mengawasi segala hukum tajwid. Walau bagaimanapun kaedah pengajaran bacaan Tilawah al-Quran hendaklah memberi penekanan kepada kesalahan bacaan al-Quran (Abdul Qadir Leoong 1998) yang terdiri dari kesalahan *lahnu jali* dan *lahnu khafi*.

Manakala teknik menurut Ahmad (1997) ialah kemahiran dan perlakuan guru dalam pengelolaan dan pelaksanaan kaedah mengajar dalam sesuatu aktiviti pengajaran dan pembelajaran. Ia adalah unit-unit kecil yang terkandung dalam sesuatu kaedah. Contohnya teknik dalam pengajaran guru ialah teknik tunjuk cara, teknik menghafal dan latih tubi, teknik bersoal jawab dan teknik bersyarah. Dengan pelbagai teknik pengajaran ini, guru dapat menggunakannya dalam pengajaran Tilawah al-Quran. Oleh itu, guru Pendidikan Islam hendaklah mengambil kira teknik pengajaran yang sesuai agar wujudnya pengajaran berkesan dan pembelajaran berkualiti. Manakala Azman (1987) mengatakan teknik ialah apa yang dilihat dalam bilik darjah. Sekiranya guru mengajar Bahasa dengan menggunakan alat-alat komunikasi yang canggih dalam makmal bahasa, maka ia satu teknik. Begitu juga sekiranya seorang guru Pendidikan Islam mengajar Tilawah al-Quran dengan menggunakan perisian komputer untuk memperdengarkan bacaan, maka ia dikatakan teknik.

Amalan pengajaran Tilawah al-Quran yang berkesan juga dikaitkan dengan sifat kreatif guru yang mana bukan sahaja setakat merancang pengajaran, bahkan juga meliputi kreatif semasa proses pengajaran. Amalan ini penting kerana ia akan menentukan daya tarikan minat pelajar untuk menumpukan perhatian dalam

pembelajaran. Ngilim (1990) berpendapat bahawa punca pelajar hilang tumpuan semasa belajar ialah disebabkan oleh cara guru menerangkan dan menggunakan bahan pengajaran yang membosankan. Oleh itu, usaha harus dilakukan agar suasana amalan pengajaran yang kreatif dapat diwujudkan semasa proses pengajaran dan pembelajaran berlaku dalam bilik darjah.

Amalan pengajaran Tilawah al-Quran yang berkesan juga berkait rapat dengan sifat dan ciri-ciri yang dimiliki oleh seorang guru. Al-Nahlawi (1988) menyenaraikan sifat-sifat dan ciri-ciri guru berteraskan ajaran Islam, iaitu pertama, hendaklah segala tujuan, tingkah laku dan pemikirannya bersifat *Rabbani*, iaitu sentiasa didasari dengan tuntutan Islam. Kedua, seorang yang ikhlas, iaitu segala usaha yang dilakukan adalah bertujuan untuk mendapat keredaaan Allah. Ketiga, sentiasa bersabar dalam melaksanakan tanggungjawab jawatan dan tugasnya. Keempat, hendaklah jujur dengan apa yang disampaikan. Antara tanda sifat kejujuran itu ialah guru melaksanakan apa yang diajar. Seterusnya yang kelima, guru hendaklah sentiasa berusaha menambah ilmu pengetahuan yang berkaitan serta berbincang mengenainya.

Kesimpulannya amalan pengajaran Tilawah al-Quran yang berkesan ialah melibatkan peranan guru Pendidikan Islam sebagai *murabbi*, *muallim*, *muaddib*, *murshid* dan *mudarris*. Berdasarkan peranan ini, guru Pendidikan Islam bukan sahaja bertanggungjawab untuk menyampaikan ilmu Tilawah al-Quran semata-mata, malah untuk membentuk pelajar sebagai persediaan kepada kehidupan seterusnya.

METODOLOGI

Kajian ini merupakan satu kajian lapangan yang mengkaji tentang persepsi pelajar Tingkatan Dua di sekolah menengah harian Malaysia berkaitan amalan pengajaran Tilawah al-Quran. Kajian ini melibatkan seramai 1651 orang responden pelajar. Sampel kajian adalah dipilih secara rawak berstrata dan berkelompok daripada seluruh Malaysia. Zon yang terlibat ialah zon Utara yang diwakili oleh negeri Perak, zon Selatan yang diwakili oleh negeri Melaka, zon Timur diwakili oleh negeri Kelantan, zon Barat diwakili oleh Kuala Lumpur dan Zon Malaysia Timur diwakili oleh negeri Sarawak.

Kajian ini dijalankan dengan menggunakan soal selidik yang dibina oleh pengkaji. Keseluruhan item ialah 69 item yang mempunyai kesahan konstruk, kesahan kandungan dan kebolehpercayaan yang tinggi. Item-item ini digunakan untuk menguji amalan pengajaran guru dalam Tilawah al-Quran bahagian bacaan menurut persepsi pelajar. Secara terperinci nilai alpha cronbach digunakan bagi mengukur nilai kebolehpercayaan instrumen soal selidik seperti dalam Jadual 1 di bawah. Nilai kebolehpercayaan bagi komponen permulaan pengajaran ialah 0.7727. komponen perkembangan pengajaran ialah 0.8905, komponen penutup pengajaran ialah 0.8408 dan komponen alat bantu mengajar ialah 0.8020. Analisis

JADUAL 1. Nilai pekali kebolehpercayaan instrumen soal selidik

Pemboleh ubah	Nilai <i>Alpha Cronbach</i>
Amalan Pengajaran	0.9246
Permulaan Pengajaran	0.7727
Perkembangan Pengajaran	0.8905
Penutup Pengajaran	0.8408
Alat Bantu Mengajar	0.8020

keseluruhan instrumen soal selidik amalan pengajaran guru menunjukkan nilai kebolehpercayaan yang tinggi iaitu 0.9246.

Skala likert lima mata dengan kaedah skornya ialah Sangat Tidak Setuju (STS) dengan skor 1 mata, Tidak Setuju (TS) dengan skor 2 mata, Kurang Pasti (KP) dengan skor 3 mata, Setuju (S) dengan skor 4 mata dan Sangat Setuju (SS) dengan skor 5 mata digunakan dalam kajian ini. Data yang diperoleh telah dianalisis dengan menggunakan statistik deskriptif yang melibatkan analisis kekerapan, peratusan dan min.

DAPATAN KAJIAN

Dapatan kajian yang diperoleh telah digunakan untuk menjawab objektif kajian 1 iaitu menentukan tahap amalan pengajaran Tilawah al-Quran guru Pendidikan Islam. Jadual 2 menunjukkan persepsi responden pelajar, sebanyak 26 (1.6%) berada pada tahap rendah. Seterusnya sebanyak 1242 (75.2%) pada tahap sederhana bagi amalan pengajaran guru. Manakala hanya 383 (23.2%) mendapat skor min pada tahap tinggi. Keseluruhannya, skor min amalan pengajaran guru adalah sederhana (3.338).

JADUAL 2. Taburan skor amalan pengajaran tilawah al-Quran

Skor Min	Frekuensi	Peratus	Interpretasi Skor Min
1.00 hingga 2.33	26	1.6	Rendah
2.34 hingga 3.66	1242	75.2	Sederhana
3.67 hingga 5.00	383	23.2	Tinggi
Jumlah	1651	100	

Min Keseluruhan = 3.338

Sisihan Piawai = 0.455

Selanjutnya dapatan kajian bagi menjawab objektif kajian ke-2 iaitu amalan pengajaran guru berdasarkan komponen permulaan pengajaran ditunjukkan dalam Jadual 3 secara terperinci berdasarkan nilai peratusan. Tahap skor min keseluruhan bagi amalan pengajaran guru berdasarkan komponen permulaan pengajaran berada pada tahap sederhana iaitu 3.461.

JADUAL 3. Taburan data pemboleh ubah amalan pengajaran guru komponen permulaan pengajaran

Item	Pernyataan	Peratus				
		T P	T K	AK	K	SK
01	Guru memulakan pengajaran dengan melaksanakan set induksi semasa mengajar TQ	9.8	24.8	25	30	10.5
02	Guru saya memperkenalkan tajuk pengajaran setiap kali mengajar TQ	1.2	8.1	13.9	38.5	8.4
03	Guru meminta saya membaca potongan ayat al-Quran	4.9	22.2	25.1	30.8	17
04	Guru melakukan aktiviti-aktiviti yang menarik perhatian saya untuk belajar TQ	31.9	34.2	19.2	11.4	3.3
05	Set induksi yang digunakan guru dapat menarik perhatian saya dalam pembelajaran TQ	6.7	20	26.6	33.6	13.1
06	Guru saya menepati waktu semasa memulakan pengajaran TQ	2.5	16.7	25.1	34.5	21.2
07	Guru saya menyusun langkah-langkah pengajaran TQ secara sistematik	3.8	12.7	24.1	37.9	21.6
08	Guru saya mempelbagaikan set induksi setiap kali pengajaran TQ	22.7	33.3	25.9	13.7	4.4
09	Guru saya memulakan pengajaran TQ dengan mengaitkan pengetahuan sedia ada	5.6	15.3	26.5	36.2	16.4
10	Guru saya terlebih dahulu memastikan pelajar bersedia setiap kali waktu pengajaran	1.9	7.6	20.4	37.5	32.6
11	Soalan yang dikemukakan masa permulaan pengajaran merangsang semangat belajar	4.2	17.6	27.3	35.7	15.3
12	Guru terus mengajar TQ setiap kali mengajar tanpa bersoal jawab dengan saya	24.4	37.1	22.5	12.5	3.5
13	Guru memulakan pengajaran TQ dengan bacaan contoh ayat al-Quran	4.2	13.4	20.2	34.0	28.2

Min Keseluruhan = 3.461

Sisihan Piawai = 0.524

Objektif kajian ke-3 iaitu mengenal pasti tahap amalan pengajaran Tilawah al-Quran berdasarkan komponen perkembangan pengajaran. Secara keseluruhan tahap skor min amalan pengajaran Tilawah al-Quran berada pada tahap tinggi iaitu 3.670. Namun begitu nilai tahap skor min ini adalah tahap yang paling minima dalam julat tahap skor tinggi. Peratusan setiap item dalam amalan

pengajaran Tilawah al-Quran berdasarkan komponen perkembangan pengajaran ditunjukkan dalam Jadual 4.

JADUAL 4. Taburan data pemboleh ubah amalan pengajaran guru komponen perkembangan pengajaran

Item	Pernyataan	Peratus				
		T P	TK	AK	K	SK
01	Guru saya mengajar dengan menggunakan pelbagai teknik pengajaran.	3.1	8.3	18.9	37.7	32.0
02	Guru saya mengajar dengan menggunakan pelbagai kaedah pengajaran.	8.8	19.9	23.7	30.3	17.3
03	Guru saya melakukan perubahan pengajaran berdasarkan kemajuan pelajar.	10.2	18.9	28.9	31.1	10.9
04	Guru saya membetulkan bacaan setiap pelajar yang bermasalah semasa pengajaran.	5.5	9.7	10.6	21.7	52.5
05	Guru saya mengaitkan pembelajaran al-Quran dengan bacaan dalam solat.	4.7	11.2	27.7	36.3	20.1
06	Guru saya mengaitkan pembelajaran al-Quran dengan ilmu tajwid setiap kali mengajar.	3.2	15.1	27.9	31.3	22.5
07	Guru saya menekankan perasaan khusyuk ketika membaca al-Quran.	5.0	14.4	23.1	34.5	23.1
08	Guru saya mengajar Tilawah al-Quran dengan <i>taranum</i> (bacaan berlagu).	15.5	22	23.1	22.2	17.1
09	Guru saya memberi penekanan pengajaran kepada pelajar yang lemah.	41.2	25.6	15.4	11.8	6.0
10	Guru saya menekankan adab terhadap al-Quran ketika mengajar Tilawah al-Quran.	2.2	6.3	19.9	34.9	36.6
11	Penerangan guru semasa mengajar bacaan al-Quran mudah difahami oleh saya.	1.8	11.0	24.2	41.1	21.9
12	Guru saya menunjukkan bacaan contoh yang menarik di setiap kali pengajaran TQ.	3.3	14.2	26.5	36.2	19.9
13	Guru menggalakkan saya mengambil bahagian dalam aktiviti pembelajaran al-Quran.	8.6	21.3	26.8	29.1	14.2
14	Guru menggalakkan saya menguasai bacaan al-Quran dengan bertajwid.	5.2	14.3	27.0	33.8	19.7
15	Guru melibatkan rakan-rakan saya untuk mengajar al-Quran secara berkumpulan.	14.3	26.9	24.6	22.8	11.4
16	Guru menyemak bacaan Tilawah al-Quran saya	47.2	27.4	12.1	9.3	4.0
17	Guru bersemangat mengajar walaupun kepada pelajar yang lemah bacaan al-Quran.	1.8	7.0	15.7	36.1	39.4
18	Guru saya menyampaikan pengajaran Tilawah al-Quran dengan tersusun dan lancar.	1.6	6.5	16.4	39.8	35.8
19	Guru saya memberi perhatian kepada setiap individu semasa mengajar.	51.2	24.4	13.1	8.1	3.1

Bersambung

JADUAL 4. (samb)

Item	Pernyataan	Peratus				
		TP	TK	AK	K	SK
20	Guru saya mengambil kira setiap kebolehan pelajar semasa mengajar TQ.	6.6	13.9	26.4	36.1	17.0
21	Cara pengajaran guru saya mengambil kira minat pelajar terhadap pengajaran.	8.4	18.5	29.5	30.5	13.1
22	Guru saya tidak dapat mengawal bilik darjah dengan baik semasa mengajar TQ.	40.5	27.9	17.3	10.5	3.8
23	Guru saya menjawab persoalan pelajar dalam bilik darjah dengan jelas.	2.4	7.5	19.0	38.2	32.8
24	Guru saya membuat latihan tubi kepada pelajar yang lemah penguasaan TQ.	16.2	19.6	22.2	26.0	16.0
25	Guru saya menekankan bacaan al-Quran walaupun mengajar bidang kefahaman ayat.	3.8	14.1	29.1	35.5	17.6
26	Guru saya dapat menyampaikan pengajaran yang menarik.	38.2	35.2	15.6	8.2	2.8
27	Guru saya meminta setiap pelajar mengulang-ulang bacaan yang diajar.	3.7	13.1	23.4	36.5	23.3
28	Guru saya menyediakan pengajaran tambahan untuk pelajar yang lemah dalam TQ.	15.8	24.7	26.2	22.2	11.1
29	Guru saya memberi peluang kepada pelajar untuk mengambil bahagian secara aktif.	5.9	18.1	28.5	32.9	14.5
30	Guru saya membahagikan pelajar mengikut kumpulan kecil untuk aktiviti pembelajaran.	22.7	28.3	22.5	17.3	9.3
31	Guru saya tidak menggunakan <i>naqib</i> untuk aktiviti pembelajaran.	34.2	29.2	18.5	12.2	6.0
32	Guru memberi pujian kepada pelajar yang dapat menguasai bacaan al-Quran.	6.1	14.7	26.9	33.3	19.0
33	Guru saya mempelbagaikan contoh hukum tajwid semasa mengajar bacaan al-Quran.	4.6	14.2	26.6	36.7	17.9
34	Guru saya dapat mengajar TQ walaupun peruntukan masa pengajaran terhad.	3.8	12.8	24.3	39.0	20.1
35	Guru saya mempunyai waktu untuk memberi tumpuan kepada pelajar yang lemah TQ.	7.1	19.2	28.4	29.2	16.1

Min Keseluruhan = 3.670

Sisihan Piawai = 0.520

Seterusnya bagi mencapai objektif ke-4, analisis berikut ialah taburan dapatan kajian melibatkan pembolehubah amalan pengajaran guru berdasarkan komponen penutup pengajaran. Dapatan menunjukkan tahap min keseluruhan item ialah pada tahap min sederhana (3.271). Manakala analisis terperinci dalam bentuk peratusan ditunjukkan dalam Jadual 5.

JADUAL 5. Taburan data pemboleh ubah amalan pengajaran guru komponen penutup pengajaran

Item	Pernyataan	Peratus				
		TP	TK	AK	K	SK
01	Guru saya merumuskan pengajaran Tilawah al-Quran yang disampaikan.	3.6	11.9	26.7	37.2	20.7
02	Guru saya meminta pelajar menjelaskan isi-isi pelajaran berkaitan cara bacaan TQ.	7.0	21.7	32.7	28.8	9.7
03	Guru saya membimbing pelajar untuk merumuskan pelajaran berkaitan hukum tajwid.	5.5	17.5	33.4	29.4	14.2
04	Guru saya merekod kelemahan setiap pelajar untuk tindakan selanjutnya.	14.7	26.3	25.0	23.1	11.0
05	Guru saya mengenal pasti pelajar yang lemah dalam penguasaan al-Quran.	6.4	14.9	26.2	35.1	17.4
06	Guru saya berbincang dengan pelajar untuk meningkatkan penguasaan al-Quran.	36.7	29.6	19.5	10.8	3.3
07	Guru saya menggalakkan pelajar menilai kelemahan mereka dalam bacaan al-Quran.	7.1	15.9	31.7	33.4	11.8
08	Guru saya meminta pelajar menulis kesimpulan pelajaran TQ dalam buku catatan.	22.1	25.4	22.5	18.8	11.1

Min Keseluruhan = 3.271

Sisihan Piawai = 0.654

Objektif terakhir kajian amalan pengajaran guru berkaitan komponen alat bantu mengajar menunjukkan tahap min keseluruhan berada pada tahap yang rendah iaitu 2.709. Analisis terperinci berdasarkan peratusan ditunjukkan dalam Jadual 6.

JADUAL 6. Taburan data pemboleh ubah amalan pengajaran guru komponen alat bantu mengajar

Item	Pernyataan	Peratus				
		TP	TK	AK	K	SK
01	Guru menggunakan alat bantu yang terkini untuk mengajar TQ.	38.8	26.1	17.2	12.1	5.8
02	Guru saya menggunakan alat bantu mengajar yang menarik untuk pengajaran TQ.	31.6	26.5	20	14.8	7.1
03	Guru saya mempelbagaikan alat bantu mengajar setiap kali pengajaran TQ.	27.1	27.6	20.7	16.4	8.2
04	Guru saya menggunakan kitab al-Quran sebagai bahan pengajaran TQ.	10.4	18.5	24.5	28.6	17.9
05	Guru menyediakan peta minda hukum tajwid sebagai alat bantu mengajar	21.4	22.9	22.2	23.1	10.4
06	Alat bantu mengajar yang guru sediakan membantu saya menguasai TQ.	18.9	20.7	25.1	24	11.3

Bersambung

JADUAL 6. (samb)

Item	Pernyataan	Peratus				
		TP	TK	AK	K	SK
07	Penggunaan alat bantu mengajar oleh guru menarik perhatian saya.	19.7	23	27.6	19.4	10.3
08	Guru saya hanya menggunakan buku teks sebagai alat bantu mengajar.	5.1	12.3	23.3	29.8	29.6
09	Guru saya menggunakan perisian komputer untuk mengajar TQ.	55	22	11.4	7.8	3.8
10	Guru saya menggunakan pita rakaman semasa mengajar TQ.	50	16.5	9.9	9.6	14
11	Guru saya sering menggunakan kertas mahjung.	58.4	20.4	10.8	6.9	3.5
12	Guru saya sering menggunakan lembaran kerja ketika mengajar.	27.1	25	21.9	17.9	8.1
13	Guru saya mengajar TQ dengan menggunakan transparenasi OHP.	56.1	19.2	13.4	6.7	4.5

Min Keseluruhan = 2.709

Sisihan Piawai = 0.557

Kesimpulannya, berdasarkan Jadual 7, dapatan kajian menunjukkan bahawa komponen perkembangan pengajaran mempunyai skor min tertinggi (skor min = 3.748, sisihan piawai = 0.474) di mana skor minimum ialah 2.46 dan skor maksimum ialah 4.62. Komponen kedua tertinggi ialah permulaan pengajaran (skor min = 3.638, sisihan piawai = 0.474) di mana skor minimum ialah 2.46 dan skor maksimum ialah 4.62. Seterusnya komponen penutup pengajaran menunjukkan skor ketiga tertinggi (skor min = 3.495, sisihan piawai = 0.629) di mana skor minimum ialah 1.63 dan skor maksimum ialah 5.00. Komponen terakhir iaitu alat bantu mengajar mempunyai skor min terendah dalam amalan pengajaran guru (skor min = 2.831, sisihan piawai = 0.465) di mana skor minimum ialah 1.62 dan skor maksimum 4.15.

JADUAL 7. Taburan skor min komponen amalan pengajaran guru

Komponen Amalan Pengajaran Guru	Skor Min	S.P	Tahap	Skor Min.	Skor Mak.
Permulaan	3.461	0.524	Sederhana	1.62	5.00
Perkembangan	3.670	0.520	Tinggi	1.94	5.00
Penutup	3.271	0.654	Sederhana	1.25	5.00
Alat Bantu Mengajar	2.709	0.557	Sederhana	1.62	4.15

PERBINCANGAN DAPATAN KAJIAN

Majoriti amalan pengajaran Tilawah al-Quran bagi guru Pendidikan Islam ialah pada tahap sederhana. Ini berdasarkan pandangan 1242 orang, iaitu 75.2% daripada keseluruhan responden murid. Manakala skor min amalan pengajaran Tilawah al-Quran pada tahap tinggi hanya seramai 383 orang iaitu 23.2% daripada responden pelajar berpandangan demikian. Seterusnya skor min pada tahap rendah pula seramai 26 orang iaitu 1.6%. Tahap skor min keseluruhan amalan pengajaran Tilawah al-Quran bagi guru Pendidikan Islam berdasarkan persepsi pelajar ialah sederhana (3.338).

Dapatan kajian ini menyokong dapatan kajian oleh Ab. Halim et al. (2004) yang jelas menunjukkan amalan pengajaran guru Pendidikan Islam adalah sederhana. Berdasarkan penilaian pelajar terhadap amalan pengajaran guru ini, jelas menunjukkan bahawa para pelajar masih merasakan bahawa amalan pengajaran guru dalam pengajaran Tilawah al-Quran masih perlu ditingkatkan lagi.

Namun, dapatan kajian ini tidak selari dengan kajian oleh Hativa et al. (1999) yang mana persepsi murid terhadap amalan pengajaran guru didapati berada pada tahap tinggi. Walaupun amalan pengajaran guru yang dikaji bukan dalam bidang Tilawah al-Quran dan ditambah lagi kajian ini di negara bukan Islam, namun perbandingan ini boleh diambil kerana ia masih menunjukkan hal berkaitan amalan pengajaran guru dalam bilik darjah.

Begitu juga, kajian ini tidak menyokong dapatan kajian Mohd Majid dan Zakaria (2002) berkaitan amalan pengajaran 183 orang guru pelatih yang mana majoriti guru mempunyai kemantapan pengajaran yang tinggi. Begitu juga dapatan ini tidak selari dengan kajian oleh Kamarulzaman et al. (2003) berkaitan amalan pengajaran guru Pendidikan Islam erasaskan persepsi murid di Sekolah Menengah Kebangsaan Agama dan Sekolah Menengah Agama Negeri di Kelantan mencapai min yang tinggi iaitu 4.33. Oleh itu jelas menunjukkan bahawa persepsi murid Tingkatan dua sekolah menengah kebangsaan harian di Malaysia berpandangan bahawa amalan guru dalam Tilawah al-Quran berada pada tahap sederhana.

Penilaian pelajar terhadap amalan pengajaran guru merupakan satu keperluan bagi tujuan penambahbaikan pengajaran (Cohen 1981; Feldman 1989). Oleh itu, berdasarkan dapatan ini, amalan pengajaran Tilawah al-Quran perlu lebih menampakkan keberkesanan. Ini selari dengan pandangan Ahmad (1997) bahawa guru hendaklah memastikan pelajar betul-betul memahami topik yang telah dipelajari. Guru juga tidak akan beralih ke topik lain melainkan pelajar telah betul-betul memahami topik yang telah dipelajari. Justeru itu, guru Pendidikan Islam perlu memberi penekanan setiap kali mengajar Tilawah al-Quran agar para pelajar dapat menguasai sepenuhnya apa yang diajar oleh guru.

IMPLIKASI KAJIAN

Dalam kajian ini pemboleh ubah amalan pengajaran Tilawah al-Quran adalah berada pada tahap sederhana. Sehubungan dengan itu jika guru Pendidikan Islam ingin meningkatkan penguasaan murid dalam Tilawah al-Quran, maka guru Pendidikan Islam hendaklah memastikan amalan pengajaran Tilawah al-Quran dalam bilik darjah benar-benar memberi kesan kepada murid. Pelbagai usaha perlu dilakukan oleh guru Pendidikan Islam agar murid tidak berterusan lemah dalam penguasaan Tilawah al-Quran. Oleh itu, dapatan kajian ini menunjukkan betapa pentingnya komponen-komponen dalam amalan pengajaran guru ini diberi penekanan dalam proses meningkatkan pencapaian Tilawah al-Quran.

KESIMPULAN

Kajian ini bermanfaat secara umumnya kepada guru-guru yang mengajar Tilawah al-Quran. Manakala secara khususnya bagi guru Pendidikan Islam yang ingin meningkatkan penguasaan pelajar dalam Tilawah al-Quran. Justeru, guru hendaklah mempunyai kemahiran pedagogi Tilawah al-Quran yang tinggi untuk menjamin keberkesanan pengajaran Tilawah al-Quran. Guru juga semasa mengajar Tilawah al-Quran perlu menanamkan sikap dan ciri guru al-Quran jika ingin memajukan pelajar dalam Tilawah al-Quran walaupun bidang ilmu ini tidak termasuk dalam peperiksaan yang terpaksa diduduki oleh pelajar. Pelbagai usaha perlu dilakukan oleh guru Pendidikan Islam agar para pelajar tidak berterusan lemah dalam penguasaan Tilawah al-Quran. Guru perlu bersikap tegas dalam pengajaran Tilawah al-Quran dengan memberi penekanan kepada setiap langkah pengajaran setiap kali pengajaran dalam bilik darjah. Kesimpulannya, amalan pengajaran guru dalam Tilawah al-Quran memainkan peranan penting demi menjamin penguasaan pelajar dalam kemahiran bacaan al-Quran dan lahirnya generasi celik al-Quran.

RUJUKAN

- Abdul Qadir Leong. 1998. *Tajwid al-Quran rasm 'uthmani*. Kuala Lumpur: Pustaka Salam.
- Ab. Halim Tamuri. 2005. Isu-isu dalam amalan pengajaran guru-guru pendidikan Islam di sekolah rendah dan menengah. Prosiding Wacana Pendidikan Islam Peringkat Kebangsaan Siri ke-4. Fakulti Pendidikan: Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Ab. Halim Tamuri. 2006. Modul pengajaran dan pembelajaran tahfiz al-Quran: pendekatan masa kini. Konvensyen Pensyarah Tahfiz Peringkat Kebangsaan. Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Ab. Halim Tamuri, Adnan Yusopp, Kamisah Osman, Shahrin Awaluddin, Zamri Abdul Rahim & Khadijah Abdul Razak. 2004. Keberkesanan kaedah pengajaran dan pembelajaran Pendidikan Islam ke atas pembangunan diri pelajar. Laporan

- Penyelidikan Fakulti Pendidikan Universiti Kebangsaan Malaysia dan Bahagian Kurikulum Pendidikan Islam dan Moral, Jabatan Pendidikan Islam dan Moral, Kementerian Pelajaran Malaysia.
- Ab. Halim Tamuri, Khadijah Abdul Razak, Shahrin Awaluddin, Kamarulzaman Abdul Ghani & Mohd Aderi Che Noh. 2006. Kajian amalan pengajaran Pendidikan Islam di sekolah rendah dan menengah. Prosiding Seminar IRPA RMK-8, Kategori ERK 2006, Jilid 11. Bangi: Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Abdul Raof Dalip. 1998. Teknik pengajaran dan pembelajaran agama Islam di sekolah menengah. Bangi: Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Ahmad Mohd Salleh. 1997. *Pendidikan Islam: Falsafah, pedagogi dan metodologi*. Shah Alam: Fajar Bakti Sdn. Bhd.
- Al-Nahlawi, Abdul Rahman. 1988. *Usul al-tarbiyah al-Islamiyah wa asalibuha*. Damsyik: Dar al-Fikr.
- Al-Syaibani, Omar Muhammad al-Toumy. 1991. *Falsafah Pendidikan Islam*. Terj. Hassan Langgulung. Shah Alam: Hizbi.
- Atan Long. 1993. *Pedagogi kaedah am mengajar*. Petaling Jaya: Amiza Publishing Sdn. Bhd.
- Azman Wan Chik. 1986. *Kaedah hayati amali: satu pendekatan mengajar Pendidikan Islam*. Kuala Lumpur: Karya Bistari.
- Cohen, P. A. 1981. Student ratings of instruction and student achievement: A meta-analysis of multi section validity studies. *Review of Educational Research* 51: 281-309.
- Farehan Mohd Hani. 2000. Kemahiran membaca nun sakinah di kalangan pelajar tingkatan tiga di sebuah sekolah menengah di daerah Petaling. Projek Penyelidikan Fakulti Pendidikan Universiti Malaya.
- Feldman, K. A. 1989. Instructional effectiveness of college teachers as judged by teachers themselves, current and former students, colleagues, administrators and external observers. *Research in Higher Education*. 30(2): 137-194.
- Ghazali Basri. 1991. Pendidikan Islam dalam sistem pendidikan kebangsaan: satu analisis. *Jurnal Pendidikan Islam*. Jilid 4: Disember.
- Halim Na'am. 2005. Pelaksanaan j-QAF. Prosiding Wacana Pendidikan Islam Siri ke-4. Fakulti Pendidikan: Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Hassan Langgulung. 1981. *Beberapa tinjauan dalam pendidikan Islam*. Kuala Lumpur: Pustaka Aman.
- Hativa, N., Barak, R. & Simhi, E. 1999. Expert university teachers: thinking, knowledge and practice regarding effective teaching behaviors. *Annual Meeting American Educational Research Assosiation*.
- Ibn Khaldun. 2000. *Muqadimah Ibn Khaldun*. Terj. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Ishak Abbas. 1985. *Memahami tajwid dan tartil al-Quran*. Kuala Lumpur: Sri Kota.
- Jabatan Pendidikan Negeri Sarawak. 2000. Laporan status kadar celik al-Quran sekolah-sekolah kebangsaan Negeri Sarawak.
- Kamarulzaman Abdul Ghani, Khadijah Abdul Razak & Mohamed Amin Embi. 2003. Tahap amalan pengajaran guru-guru Pendidikan Islam dan Bahasa Arab: Satu kajian di sekolah-sekolah menengah agama di Kelantan. Prosiding Wacana Pendidikan Islam Siri 2. Fakulti Pendidikan. Universiti Kebangsaan Malaysia.

- Kementerian Pelajaran Malaysia. 2004. *Huraian sukatan pelajaran pendidikan Islam*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Kementerian Pelajaran Malaysia. 2005. *Modul pengajaran pendidikan Islam*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Mohamad Sabri Satar. 2001. Keberkesanan kaedah Hattawiyah dalam pembelajaran tilawah al-Quran. Projek Penyelidikan. Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Mohammad Naim Mat Salleh. 2003. Pencapaian tilawah al-Quran melalui Kaedah Iqra' di sekolah-sekolah rendah kebangsaan daerah Setiu, Terengganu. Projek Penyelidikan. Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Mohd Aderi Che Noh. 2004. Celik al-Quran di kalangan pelajar tingkatan satu Zon Pudu Kuala Lumpur. Projek Penyelidikan. Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Mohd Alwi Yusoff, Adel M Abdulaziz & Ahmad Kamel Mohamed. 2003. Keberkesanan Iqra' sebagai kaedah pembelajaran membaca al-Quran. Posiding Isu semasa Pengajian Quran dan Sunnah: 101-114. Fakulti Pengajian Quran dan Sunnah: Kolej Universiti Islam Malayisa
- Mohd Majid Konting & Zakaria Kasa. 2002. Pengetahuan dan kemahiran pengajaran: Satu kajian kes di kalangan guru pelatih Universiti Putra Malaysia. Seminar Kebangsaan Pendidikan Guru. Alor Star.
- Mohd Yusuf Ahmad. 2000. *Sejarah dan kaedah pendidikan al-Quran*. Kuala Lumpur: Penerbitan Universiti Malaya.
- Mok Soon Sang. 2000. *Pendidikan di Malaysia*. Kuala Lumpur. Kumpulan Budiman Sdn. Bhd
- Ngalim Purwanto. 1990. *Psikologi pendidikan*. Bandung: Rosdakarya.
- Raihan Mohd Nordin. 2000. Penguasaan kemahiran membaca al-Quran di kalangan pelajar sekolah menengah kebangsaan Gurun Kedah Darul Aman. Latihan Ilmiah. Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Ramlan Ahmad. 2000. Kemahiran membaca al-Quran dan jawi pelajar-pelajar sekolah berasrama penuh: satu kajian kes. Projek Penyelidikan. Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Ramli Ahmad. 2000. Kelemahan membaca al-Quran di kalangan pelajar Sekolah Berasrama Penuh. Projek Penyelidikan. Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Rohizani Yaakub, Shahabudin Hashim & Mohd Zohir Ahmad. 2005. *Pedagogi: Strategi dan teknik mengajar dengan berkesan*. Bentong: PTS Publications & Distributors Sdn. Bhd.
- Shulman, L. S. 1987. Knowledge and teaching: Foundations of the new reform. *Harvard Educational Review*, 50.
- Sulaiman Ngah Razali. 1997. *Pedagogi teori dan praktik*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Untuk maklumat lanjut sila hubungi:

Mohd Aderi Che Noh
Fakulti Pendidikan
Universiti Kebangsaan Malaysia
43600 Bangi
Selangor Darul Ehsan